

HOTĂRÂREA CURȚII (Marea Cameră)

7 decembrie 2010*

În cauzele conexate C-585/08 și C-144/09,

având ca obiect cereri de pronunțare a unor hotărâri preliminare formulate în temeiul articolelor 68 CE și 234 CE de Oberster Gerichtshof (Austria), prin deciziile din 6 noiembrie 2008 și din 26 martie 2009, primite de Curte la 24 decembrie 2008 și, respectiv, la 24 aprilie 2009, în procedurile

Peter Pammer

împotriva

Reederei Karl Schlüter GmbH & Co. KG (C-585/08),

și

Hotel Alpenhof GesmbH

* Limba de procedură: germana.

împotriva

Oliver Heller (C-144/09),

CURTEA (Marea Cameră),

compusă din domnul V. Skouris, președinte, domnii A. Tizzano, J.N. Cunha Rodrigues, K. Lenaerts, J.-C. Bonichot, K. Schiemann și J.-J. Kasel, președinți de cameră, domnul A. Rosas, doamnele R. Silva de Lapuerta, P. Lindh (raportor) și domnul M. Safjan, judecători,

avocat general: doamna V. Trstenjak,
grefier: domnul B. Fülöp, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 16 martie 2010,

luând în considerare observațiile prezentate:

— pentru domnul Pammer, de C. Neuhuber, Rechtsanwalt;

— pentru Hotel Alpenhof GesmbH, de domnul Buchmüller, Rechtsanwalt;

- pentru domnul Heller, de H. Hegen, Rechtsanwalt;

- pentru guvernul austriac, de domnii E. Riedl și G. Kunnert, în calitate de agenți;

- pentru guvernul ceh, de domnul M. Smolek, în calitate de agent;

- pentru guvernul italian (C-585/08), de doamna G. Palmieri, în calitate de agent, asistată de domnul L. Ventrella, avvocato dello Stato;

- pentru guvernul luxemburghez, de domnul C. Schiltz, în calitate de agent;

- pentru guvernul olandez (C-144/09), de doamna C. Wissels și de domnul Y. de Vries, în calitate de agenți;

- pentru guvernul polonez (C-585/08), de domnul M. Dowgielewicz, în calitate de agent;

- pentru guvernul Regatului Unit, de doamna H. Walker, în calitate de agent, asistată de doamna J. Stratford, barrister;

— pentru Comisia Comunităților Europene, de doamnele A.-M. Rouchaud-Joët și S. Grünheid, precum și de domnul M. Wilderspin, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 18 mai 2010,

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererile de pronunțare a unor hotărâri preliminare privesc interpretarea articolului 15 alineatul (1) litera (c) și alineatul (3) din Regulamentul (CE) nr. 44/2001 al Consiliului din 22 decembrie 2000 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială (JO 2001, L 12, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 3, p. 74).
- 2 Aceste cereri au fost formulate în cadrul a două litigii între domnul Pammer, pe de o parte, și Reederei Karl Schlüter GmbH & Co. KG (denumită în continuare „Reederei Karl Schlüter”), pe de altă parte, cu privire la refuzul acesteia de a-i rambursa integral prețul unei călătorii cu o navă cargou la care nu a participat și a cărei descriere exista online (cauza C-585/08) și, respectiv, între Hotel Alpenhof GesmbH (denumit în continuare „Hotel Alpenhof”), pe de o parte, și domnul Heller, pe de altă parte, cu privire la refuzul acestuia din urmă de a-și achita nota de hotel pentru un sejur rezervat online (cauza C-144/09).

Cadrul juridic

Regulamentul nr. 44/2001

- 3 Considerentul (13) al Regulamentului nr. 44/2001 prevede că, în cazul contractelor încheiate cu consumatorii, partea defavorizată trebuie să fie protejată prin norme de competență mai favorabile intereselor sale decât normele generale.
- 4 Articolul 2 alineatul (1) din regulamentul menționat, care face parte din capitolul II secțiunea 1, intitulată „Dispoziții generale”, prevede:

„Sub rezerva dispozițiilor prezentului regulament, persoanele domiciliate pe teritoriul unui stat membru sunt acționate în justiție, indiferent de naționalitatea lor, în fața instanțelor statului membru în cauză.”

- 5 Articolul 5 din același regulament prevede la punctul 1 litera (a) următoarea normă de competență specială:

„O persoană care are domiciliul pe teritoriul unui stat membru poate fi acționată în justiție într-un alt stat membru:

- (1) (a) în materie contractuală, în fața instanțelor de la locul în care obligația care formează obiectul cererii a fost sau urmează a fi executată”.

- 6 Articolul 15 alineatele (1) și (3) și articolul 16 alineatele (1) și (2) din Regulamentul nr. 44/2001, care sunt cuprinse în secțiunea 4 a capitolului II din acesta, intitulată „Competența în materia contractelor încheiate de consumatori”, sunt redactate după cum urmează:

„Articolul 15

(1) În ceea ce privește un contract încheiat de o persoană, consumatorul, într-un scop care se poate considera că se situează în afara domeniului său profesional, competența se determină în conformitate cu dispozițiile din prezenta secțiune, fără a se aduce atingere articolului 4 și articolului 5 punctul 5, în cazul în care:

- (a) contractul are ca obiect vânzarea de bunuri mobile corporale în rate egale, fixe și eșalonate;
- (b) contractul are ca obiect un împrumut rambursabil în rate egale, fixe și eșalonate, sau orice altă formă de credit încheiat în scopul finanțării vânzării de bunuri mobile corporale;
- (c) în toate celelalte cazuri, contractul a fost încheiat cu o persoană care desfășoară activități comerciale sau profesionale în statul membru pe teritoriul căruia este domiciliat consumatorul sau, prin orice mijloace, își direcționează activitățile spre acel stat membru sau spre mai multe state, inclusiv statul membru respectiv, iar contractul intră în sfera de acțiune a acestor activități.

[...]

(3) Prezenta secțiune nu se aplică în cazul contractelor de transport altele decât cele care, pentru un preț forfetar, oferă o combinație între călătorie și cazare.

Articolul 16

(1) Un consumator poate introduce o acțiune împotriva celeilalte părți la contract fie înaintea instanțelor din statul membru pe teritoriul căruia partea în cauză își are domiciliul, fie înaintea instanțelor din locul unde consumatorul își are domiciliul.

(2) Acțiunea poate fi introdusă împotriva consumatorului de către cealaltă parte la contract numai înaintea instanțelor din statul membru pe teritoriul căruia consumatorul își are domiciliul.”

- 7 Astfel cum rezultă din considerente, Regulamentul nr. 44/2001 succedă dispozițiilor Convenției din 27 septembrie 1968 privind competența judiciară și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială (JO 1972, L 299, p. 32), astfel cum a fost modificată prin Convenția din 9 octombrie 1978 privind aderarea Regatului Danemarcei, a Irlandei și a Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord (JO L 304, p. 1 și – text modificat – p. 77), prin Convenția din 25 octombrie 1982 privind aderarea Republicii Elene (JO L 388, p. 1), prin Convenția din 26 mai 1989 privind aderarea Regatului Spaniei și a Republicii Portugheze (JO L 285, p. 1) și prin Convenția din 29 noiembrie 1996 privind aderarea Republicii Austria, a Republicii Finlanda și a Regatului Suediei

(JO 1997, C 15, p. 1, denumită în continuare „Convenția de la Bruxelles”). De la intrarea sa în vigoare, la 1 martie 2002, acest regulament a înlocuit Convenția de la Bruxelles în relațiile dintre statele membre, cu excepția Regatului Danemarcei.

- 8 În considerentul (19) al Regulamentului nr. 44/2001, Consiliul Uniunii Europene a subliniat necesitatea de a asigura continuitatea între Convenția de la Bruxelles și acest regulament, inclusiv în ceea ce privește interpretarea pe care Curtea a furnizat-o deja cu privire la dispozițiile echivalente ale acestei convenții.

Convenția de la Bruxelles

- 9 Articolul 13 primul paragraf din Convenția de Bruxelles are următorul cuprins:

„În ceea ce privește un contract încheiat de o persoană, denumită în continuare «consumatorul», într-un scop care se poate considera că se situează în afara domeniului său profesional, competența se determină în conformitate cu dispozițiile din prezenta secțiune, fără a se aduce atingere articolului 4 și articolului 5 alineatul (5), în cazul în care:

1. contractul are ca obiect vânzarea de bunuri mobile corporale în rate egale, fixe și eșalonate;
2. contractul are ca obiect un împrumut rambursabil în rate egale, fixe și eșalonate, sau orice altă formă de credit, încheiat în scopul vânzării de bunuri mobile corporale;
3. pentru orice alt contract care are ca obiect furnizarea de servicii sau de bunuri mobile corporale, în cazul în care:
 - (a) încheierea contractului a fost precedată în statul în care este domiciliat consumatorul de o ofertă expresă sau de o publicitate

și

(b) consumatorul a efectuat în acel stat actele necesare încheierii acestui contract.” [traducere neoficială]

Regulamentul (CE) nr. 593/2008

- 10 Considerentul (7) al Regulamentului (CE) nr. 593/2008 al Parlamentului European și al Consiliului din 17 iunie 2008 privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale (Roma I) (JO L 177, p. 6) prevede că domeniul de aplicare material și dispozițiile acestui regulament ar trebui să fie concordante cu cele ale Regulamentului nr. 44/2001.
- 11 Considerentul (24) al Regulamentului nr. 593/2008 are următorul cuprins:

„În cazul special al contractelor încheiate cu consumatorii, [...] [d]in spirit de consecvență cu Regulamentul (CE) nr. 44/2001 se impune, pe de o parte, necesitatea unei trimiteri la conceptul de «activitate direcționată» ca și condiție pentru aplicarea normei de protecție a consumatorului și, pe de altă parte, interpretarea armonioasă a conceptului în Regulamentul (CE) nr. 44/2001 și în prezentul regulament, ținând cont de faptul că o declarație comună a Consiliului și a Comisiei referitoare la articolul 15 din Regulamentul (CE) nr. 44/2001 afirmă că «pentru ca articolul 15 alineatul (1) litera (c) să fie aplicabil, nu este suficient ca întreprinderile să își direcționeze activitățile către statul membru în care se află reședința consumatorului sau către un număr de state membre în care este inclus acel stat membru; contractele trebuie de asemenea să fi fost încheiate în cadrul activităților acestora». În declarație se afirmă de asemenea că: «simplul fapt că o pagină de internet este accesibilă nu este suficient pentru ca articolul 15 să fie aplicabil, mai este necesar ca această pagină de internet să ofere

posibilitatea încheierii de contracte la distanță și ca un contract să fi fost efectiv încheiat la distanță, indiferent prin ce mijloace. Limba sau moneda pe care le folosește o pagină de internet nu constituie un factor relevant în acest sens».”

- 12 Articolul 6 alineatul (4) litera (b) din Regulamentul nr. 593/2008 prevede că normele cu privire la legea aplicabilă contractelor încheiate cu consumatorii, cuprinse la alineatele (1) și (2) ale aceluiași articol, nu se aplică următoarelor contracte:

„contractelor de transport, altele decât contractele privind pachetele de servicii turistice în înțelesul Directivei 90/314/CEE a Consiliului din 13 iunie 1990 privind pachetele de servicii pentru călătorii, vacanțe și circuite”.

Directiva 90/314/CEE

- 13 Directiva 90/314/CEE a Consiliului din 13 iunie 1990 privind pachetele de servicii pentru călătorii, vacanțe și circuite (JO L 158, p. 59, Ediție specială, 13/vol. 9, p. 248) definește noțiunea de pachet de servicii turistice la articolul 2 punctul 1, astfel:

„În sensul prezentei directive:

- (1) «pachet de servicii turistice» înseamnă combinația prestabilă a cel puțin două dintre elementele următoare, în cazul în care aceste servicii sunt vândute sau oferite spre vânzare la un preț total și depășesc 24 de ore sau includ cazare de o noapte:

- (a) transport;

(b) cazare;

(c) alte servicii turistice, care nu sunt subsidiare transportului sau cazării și care reprezintă o parte semnificativă din pachetul de servicii.

Facturarea separată a diverselor elemente ale aceluiași pachet de servicii nu exonerază organizatorul sau detailistul de obligațiile ce decurg din prezenta directivă.”

Acțiunile principale și întrebările preliminare

Cauza C-585/08

- ¹⁴ Domnul Pammer, domiciliat în Austria, este în litigiu cu Reederei Karl Schlüter, o societate cu sediul în Germania, cu privire la o călătorie cu o navă cargou din Trieste (Italia) cu destinația Orientul Îndepărtat, organizată de această societate și care a condus la încheierea unui contract între aceasta din urmă și domnul Pammer (denumit în continuare „contractul de călătorie”).
- ¹⁵ Domnul Pammer a rezervat o călătorie prin intermediul Internationale Frachtschiffreisen Pfeiffer GmbH, o societate internațională al cărei sediu este situat în Germania (denumită în continuare „societatea intermediară”).

- 16 Această societate intermediară, care își desfășoară activitățile în special online, a descris călătoria pe pagina sa de internet, arătând că vaporul era dotat cu o sală de sport, o piscină exterioară, un salon, dispunea de acces la video și la televiziune. Erau de asemenea indicate trei cabine duble cu duș și WC, o cameră de zi separată echipată cu fotolii, birou, mochetă și frigider, precum și escale care permiteau efectuarea unor excursii în oraș.
- 17 Domnul Pammer a refuzat îmbarcarea și a solicitat rambursarea prețului pe care îl achitase pentru această călătorie, pentru motivul că această descriere nu corespundea, în opinia sa, condițiilor oferite pe vapor. Întrucât Reederei Karl Schlüter nu a rambursat decât o parte din preț, și anume aproximativ 3 500 de euro, domnul Pammer a solicitat plata restului sumei, respectiv 5 000 de euro precum și dobânda aferentă, în fața unei instanțe austriece de prim grad, Bezirksgericht Krems an der Donau.
- 18 Reederei Karl Schlüter a invocat împrejurarea că nu desfășoară în Austria nicio activitate profesională sau comercială și a ridicat o excepție de necompetență în privința instanței menționate.
- 19 Această excepție a fost respinsă în primă instanță printr-o decizie a Bezirksgericht Krems an der Donau din 3 ianuarie 2008, această instanță considerându-se competentă pentru motivul că respectivul contract de călătorie era un contract încheiat cu consumatorii, și anume o călătorie cu preț forfetar, iar societatea intermediară desfășurase o activitate promoțională online în Austria, în numele Reederei Karl Schlüter.

- 20 În schimb, printr-o hotărâre din 13 iunie 2008, instanța de apel, Landesgericht Krems an der Donau, a declarat necompetența instanțelor austriece, considerând că respectivul contract de călătorie reprezenta un contract de transport care nu este menționat în secțiunea 4 a capitolului II din Regulamentul nr. 44/2001. Faptul că respectiva călătorie propusă, și anume o lungă traversare din Europa până în Orientul Îndepărtat, presupunea un anumit grad de confort nu transforma contractul de călătorie într-un contract încheiat cu consumatorii.
- 21 Domnul Pammer a formulat recurs împotriva acestei hotărâri.
- 22 Oberster Gerichtshof are îndoieli în legătură cu criteriile aplicabile noțiunii „călătorie cu preț forfetar” și subliniază că, în speță, se ridică problema dacă prestațiile oferite sunt comparabile cu o croazieră, ceea ce ar permite să concluzioneze în sensul existenței unui „pachet de servicii turistice” și, prin urmare, a unui contract de transport vizat în secțiunea 4 menționată.
- 23 În ipoteza în care ar fi vorba despre un asemenea contract, ar putea fi aplicabil articolul 15 alineatul (1) litera (c) din Regulamentul nr. 44/2001 și ar fi util, în acest caz, să fie cunoscute criteriile pe care trebuie să le îndeplinească o pagină de internet pentru ca activitățile desfășurate de comerciant să poată fi considerate ca fiind „direcționate spre” statul membru al consumatorului în sensul dispoziției menționate. Instanța de trimitere subliniază totodată că, în speță, instanțele de prim grad și de apel nu au făcut constatări precise nici în privința modului în care s-a încheiat contractul de călătorie, nici a rolului paginii de internet și nici, în sfârșit, a legăturilor dintre Reederei Karl Schlüter și societatea intermediară.

24 În aceste condiții, Oberster Gerichtshof a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

- „1) O «călătorie cu o navă cargou» constituie o călătorie cu un preț forfetar în sensul articolului 15 alineatul (3) din [Regulamentul nr. 44/2001]?
- 2) În cazul în care răspunsul la prima întrebare este afirmativ, faptul că pagina de internet a unui intermediar poate fi consultată online este suficient pentru a considera justificată constatarea conform căreia activitățile sunt «direcționate» [către statul membru în care este domiciliat consumatorul], în sensul articolului 15 alineatul (1) litera (c) din [Regulamentul nr. 44/2001]?”

Cauza C-144/09

25 Hotel Alpenhof, societatea care exploatează hotelul cu același nume situat în Austria, este în litigiu cu un consumator, domnul Heller, cu reședința în Germania.

26 Luând cunoștință de existența hotelului respectiv prin consultarea paginii de internet care îi este consacrată, domnul Heller a rezervat mai multe camere pentru o perioadă de o săptămână, în jurul datei de 1 ianuarie 2008. Rezervarea și confirmarea acesteia au fost efectuate prin mesaj electronic, pagina de internet a hotelului menționând o adresă în acest scop.

- 27 Se pare că domnul Heller a contestat serviciile hotelului și l-a părăsit fără să achite factura, în pofida unei oferte de reducere de preț făcute de Hotel Alpenhof. Acesta din urmă a introdus, așadar, o acțiune în fața unei instanțe austriece, Bezirksgericht Sankt Johann im Pongau, pentru a obține plata unei sume de circa 5 000 de euro.
- 28 Domnul Heller a ridicat excepția de necompetență a instanței sesizate. Acesta apreciază că, în calitate de consumator, nu poate fi chemat în judecată decât în fața instanțelor statului membru pe teritoriul căruia este domiciliat, mai precis în fața instanțelor germane, în conformitate cu articolul 15 alineatul (1) litera (c) din Regulamentul nr. 44/2001.
- 29 Atât Bezirksgericht Sankt Johann im Pongau, printr-o hotărâre din 14 iulie 2008, cât și Landesgericht Salzburg, pronunțându-se în apel printr-o hotărâre din 27 noiembrie 2008, au respins acțiunile cu care au fost sesizate, apreciind că instanțele austriece erau necompetente pentru soluționarea acestora. Instanțele menționate au considerat că noțiunea de activitate „direcționată spre” statul membru în care este domiciliat consumatorul acoperă în egală măsură exploatarea unei pagini de internet interactive care permite să se încheie cu consumatorul un contract online, cu alte cuvinte pe cale electronică chiar pe pagina de internet a comerciantului și exploatarea unei pagini de internet care nu oferă o astfel de posibilitate, ci se limitează să afișeze publicitate. Astfel, potrivit acestor instanțe, chiar și în această din urmă situație, activitatea este direcționată către consumatorul din alte state membre, având în vedere că publicitatea online traversează frontierele. Această „direcționare către străinătate” nu ar putea fi exclusă decât printr-o declarație expresă privind relațiile comerciale dintre comerciant și consumatorii domiciliați în unul sau mai multe alte state membre determinate. Activitatea ar fi deopotrivă direcționată către statul membru al consumatorului în cazul în care acesta ia cunoștință de serviciile comerciantului datorită unei pagini de internet, iar rezervarea consecutivă este efectuată prin intermediul adresei electronice, al adresei geografice sau al unui număr de telefon indicat pe respectiva pagină de internet.

- 30 Hotel Alpenhof a formulat recurs la instanța de trimitere.
- 31 Neavând certitudinea că, în cauza C-585/08, Curtea va răspunde la a doua întrebare, răspunsul respectiv depinzând de cel dat la prima întrebare adresată în aceeași cauză, Oberster Gerichtshof a considerat necesar să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„Faptul că pagina de internet a cocontractantului consumatorului poate fi consultată online este suficient pentru a se considera că activitățile sunt «direcționate spre» un stat, în sensul articolului 15 alineatul (1) litera (c) din [Regulamentul nr. 44/2001]?”

- 32 Având în vedere similitudinea dintre a doua întrebare din cauza C-585/08 și întrebarea unică adresată în cauza C-144/09, este necesar, în conformitate cu articolul 43 din Regulamentul de procedură al Curții, să se conexeze cele două cauze în vederea pronunțării prezentei hotărâri.

Cu privire la întrebările preliminare

- 33 Cu titlu introductiv, trebuie arătat că, având în vedere data trimiterilor preliminare, întrebările fiind adresate de Oberster Gerichtshof, instanță națională ale cărei hotărâri nu sunt supuse vreunei căi de atac în dreptul intern, Curtea este competentă să hotărască în legătură cu interpretarea Regulamentului nr. 44/2001 în temeiul articolului 68 CE.

Cu privire la prima întrebare în cauza C-585/08

- 34 Prin intermediul primei întrebări adresate în cauza C-585/08, instanța de trimitere solicită să se stabilească dacă un contract ce are ca obiect o călătorie cu o navă cargou, precum cel în discuție în acțiunea principală, aparține domeniului de aplicare al contractelor de transport vizate la articolul 15 alineatul (3) din Regulamentul nr. 44/2001.
- 35 Potrivit respectivului articol 15 alineatul (3), normele de competență prevăzute în secțiunea 4 a capitolului II din regulamentul menționat se aplică numai în cazul contractelor de transport care, pentru un preț forfetar, oferă o combinație între călătorie și cazare.
- 36 Trebuie precizat că respectivele contracte de transport astfel menționate sunt similare celor care corespund noțiunii „pachet de servicii turistice pentru călătorii” în sensul Directivei 90/314, la care instanța de trimitere se referă de altfel în mod expres în decizia de trimitere.
- 37 Astfel, după cum Curtea a hotărât deja, pentru ca o prestație să poată fi calificată drept „pachet de servicii turistice” în sensul articolului 2 punctul 1 din Directiva 90/314, este suficient, pe de o parte, ca aceasta să ofere o combinație de servicii

turistice vândute la un preț total, servicii turistice ce cuprind două dintre cele trei servicii prevăzute în această dispoziție, și anume transportul, cazarea și celelalte servicii turistice care nu sunt subsidiare transportului sau cazării și care reprezintă o parte semnificativă din pachetul de servicii, și, pe de altă parte, ca prestația să depășească 24 de ore sau să includă cazare de o noapte (a se vedea Hotărârea din 30 aprilie 2002, Club-Tour, C-400/00, Rec., p. I-4051, punctul 13).

- 38 Pentru a răspunde la întrebarea adresată, trebuie să se stabilească dacă noțiunea „călătorie cu preț forfetar” la care se referă instanța de trimitere și care face parte din obiectul articolului 1 din Directiva 90/314 este relevantă pentru interpretarea articolului 15 alineatul (3) menționat.
- 39 Această noțiune nu este prevăzută la articolul 15 alineatul (3) din Regulamentul nr. 44/2001, cu toate că acesta este ulterior Directivei 90/314. Astfel cum a arătat avocatul general la punctul 47 din concluzii, legiuitorul Uniunii a utilizat, în cadrul Regulamentului nr. 44/2001, termeni aproape identici cu cei cuprinși în Convenția privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale, deschisă în vederea semnării la Roma, la 19 iunie 1980 (JO L 266, p. 1). În 2008, această convenție a fost înlocuită cu Regulamentul nr. 593/2008, care, la articolul 6 alineatul (4) litera (b), se referă în mod expres la noțiunea „pachet de servicii turistice” în sensul Directivei 90/314.
- 40 Articolul 6 din Regulamentul nr. 593/2008 privește legea aplicabilă contractelor încheiate cu consumatorii, iar alineatul (4) litera (b) al acestuia urmărește să excludă dintre acestea contractele de transport, cu excepția celor care corespund noțiunii de pachet de servicii turistice pentru călătorii în sensul Directivei 90/314.
- 41 Din similitudinea existentă între contractele de transport menționate la articolul 15 alineatul (3) din Regulamentul nr. 44/2001 și cele prevăzute la articolul 6 alineatul (4)

litera (b) din Regulamentul nr. 593/2008 rezultă că legiuitorul Uniunii a înțeles să aibă în vedere aceleași tipuri de contracte, și anume pe acelea care pot fi reglementate de normele de protecție a consumatorilor prevăzute în fiecare dintre aceste două regulamente.

42 Acest obiectiv rezultă de asemenea din considerentul (7) al Regulamentului nr. 593/2008, care prevede că domeniul de aplicare material și dispozițiile acestui regulament ar trebui să fie concordante cu cele ale Regulamentului nr. 44/2001.

43 În consecință, este necesar ca articolul 15 alineatul (3) menționat să se interpreteze ținând seama de prevederea corespunzătoare cuprinsă în Regulamentul nr. 593/2008 și să se facă trimitere la definiția călătoriei cu preț forfetar la care se referă acest din urmă regulament. Astfel, este vorba, mai întâi, despre o noțiune cuprinsă într-o directivă prin care se urmărește în mod specific protecția consumatorului în special în domeniul călătoriilor cu preț forfetar. Pe de altă parte, regulamentul mai recent, și anume Regulamentul nr. 593/2008, face trimitere în mod expres la această definiție. În sfârșit, în expunerea de motive la Propunerea de regulament (CE) al Consiliului privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială [COM(1999) 348 final], Comisia Comunităților Europene a utilizat expresia „călătorie cu preț forfetar” și a făcut în mod expres trimitere la Directiva 90/314 pentru a explica proiectul său legat de articolul 15 alineatul (3), ale cărui dispoziții au rămas neschimbate în versiunea finală a Regulamentului nr. 44/2001.

44 Prin urmare, trebuie verificat dacă o călătorie cu o navă cargou precum cea în discuție în acțiunea principală corespunde noțiunii „pachet de servicii turistice”, astfel cum este definită în Directiva 90/314.

45 În această privință, este necontestat faptul că, pe lângă transport, pentru un preț forfetar, respectiva călătorie cu o navă cargou cuprindea de asemenea cazarea și că durata acestei călătorii depășea 24 de ore. Prin urmare, o astfel de prestație îndeplinește condițiile necesare pentru a constitui un „pachet de servicii turistice” în sensul

articolului 2 punctul 1 din Directiva 90/314 și aparține domeniului de aplicare al definiției contractului de transport cu preț forfetar vizate la articolul 15 alineatul (3) din Regulamentul nr. 44/2001, interpretat în lumina acestui articol 2 punctul 1.

- 46 Este necesar, prin urmare, să se răspundă la prima întrebare în cauza C-585/08 că un contract ce are ca obiect o călătorie cu o navă cargou, precum cel în discuție în acțiunea principală, constituie un contract de transport care, pentru un preț forfetar, oferă o combinație între călătorie și cazare în sensul articolului 15 alineatul (3) din Regulamentul nr. 44/2001.

Cu privire la a doua întrebare din cauza C-585/08 și la întrebarea unică din cauza C-144/09

- 47 Prin intermediul celei de a doua întrebări din cauza C-585/08 și al întrebării unice din cauza C-144/09, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească, pe de o parte, criteriile potrivit cărora se poate considera că un comerciant, a cărui activitate este prezentată pe pagina sa de internet sau pe cea a unui intermediar, își „direcționează” activitatea către statul membru pe teritoriul căruia este domiciliat consumatorul, în sensul articolului 15 alineatul (1) litera (c) din Regulamentul nr. 44/2001, și, pe de altă parte, dacă este suficient, pentru ca această activitate să fie considerată ca atare, ca respectivele pagini de internet să poată să fie consultate online.
- 48 Astfel cum rezultă din deciziile de trimitere, această întrebare este adresată în cadrul a două litigii distincte.
- 49 În cauza C-585/08, litigiul implică un comerciant, Reederei Karl Schlüter, care a încheiat un contract cu un consumator, domnul Pammer, domiciliat într-un alt stat membru decât acela în care are sediul această societate. Aparent, este necontestat faptul că respectivul contract intră în sfera de aplicare a activităților comerciale ale acestui comerciant.

- 50 Potrivit observațiilor prezentate Curții de domnul Pammer, acesta ar fi fost informat despre existența călătoriei prin consultarea paginii de internet a societății intermediare, pe care se aflau diferite oferte de călătorie. Într-o primă etapă, el ar fi contactat-o pe aceasta din urmă prin e-mail pentru a obține informații suplimentare și, într-o a doua etapă, ar fi rezervat călătoria printr-o scrisoare trimisă prin poștă.
- 51 În cauza C-144/09, litigiul implică un comerciant, Hotel Alpenhof, care a încheiat un contract ce intră în sfera activităților sale comerciale cu un consumator, domnul Heller, domiciliat într-un alt stat membru decât cel în care este situat hotelul în cauză. Nu se contestă faptul că domnul Heller a fost informat despre existența acestui hotel, că a efectuat rezervarea și a confirmat-o, la distanță, online.
- 52 În aceste două cauze, Oberster Gerichtshof urmărește să aprecieze dacă respectivul comerciant și-a direcționat activitatea către statul pe teritoriul căruia este domiciliat consumatorul, în sensul articolului 15 alineatul (1) litera (c) din Regulamentul nr. 44/2001, în vederea stabilirii instanței competente pentru a soluționa litigiile din acțiunile principale.
- 53 Respectivul articol 15 alineatul (1) litera (c) constituie o derogare atât de la norma generală de competență prevăzută la articolul 2 alineatul (1) din Regulamentul nr. 44/2001, potrivit căreia competența revine instanțelor statului membru pe teritoriul căruia este domiciliat pârâtul, cât și de la norma specială de competență în domeniul contractelor, prevăzută la articolul 5 punctul 1 din același regulament, potrivit căreia competența revine instanțelor de la locul în care obligația care formează obiectul cererii a fost sau urmează a fi executată (a se vedea în acest sens Hotărârea din 20 ianuarie 2005, Gruber, C-464/01, Rec., p. I-439, punctul 34).
- 54 În cazul în care activitatea comerciantului este considerată ca fiind „direcționată spre” statul membru pe teritoriul căruia este domiciliat consumatorul, în sensul articolului

15 alineatul (1) litera (c) din Regulamentul nr. 44/2001, ar rezulta, în cauza C-585/08 dintre domnul Pammer și Reederei Karl Schlüter, că instanțele austriece ar fi cele competente, în conformitate cu articolul 16 alineatul (1) din acest regulament, în măsura în care consumatorul ar alege să deducă litigiul judecării acestora, iar nu celei a instanțelor statului membru în care are sediul pârâtul, Reederei Karl Schlüter, respectiv instanțele germane. În cauza C-144/09, întrucât consumatorul, domnul Heller, este domiciliat în Germania, ar fi competente instanțele din acest stat membru, în conformitate cu articolul 16 alineatul (2) din regulamentul menționat, iar nu cele ale statului membru pe teritoriul căruia este situată Hotel Alpenhof, în speță Austria.

- 55 Regulamentul nr. 44/2001 nu cuprinde nicio definiție a noțiunii de activitate „direcționată spre” statul membru pe teritoriul căruia este domiciliat consumatorul, prevăzută la articolul 15 alineatul (1) litera (c). Această noțiune, precum cele prevăzute la articolul 13 din Convenția de la Bruxelles, pe care îl înlocuiește articolul 15 menționat, trebuie să fie interpretată în mod autonom, prin referire în principal la sistemul și la obiectivele acestui regulament, pentru a se asigura eficacitatea sa deplină (a se vedea Hotărârea din 11 iulie 2002, Gabriel, C-96/00, Rec., p. I-6367, punctul 37).
- 56 Este necesar, în această privință, în conformitate cu considerentul (19) al Regulamentului nr. 44/2001, să se țină seama de interpretarea dată de Curte articolului 13 menționat, luându-se în considerare totodată modificările aduse acestuia prin regulamentul respectiv.
- 57 În această privință, Curtea s-a pronunțat deja în sensul că, astfel cum rezultă din considerentul (13) al Regulamentului nr. 44/2001, în sistemul prevăzut de același regulament, articolul 15 alineatul (1) litera (c) ocupă același loc și îndeplinește aceeași funcție de protecție a părții defavorizate ca articolul 13 primul paragraf punctul 3 din Convenția de la Bruxelles (Hotărârea din 14 mai 2009, Ilsinger, C-180/06, Rep., p. I-3961, punctul 41).

- 58 Astfel, în ceea ce privește această din urmă dispoziție, Curtea s-a pronunțat în mod repetat în sensul că regimul special instituit prin dispozițiile Convenției de la Bruxelles referitoare la competența în materia contractelor încheiate cu consumatorii are funcția de a garanta o protecție adecvată consumatorului în calitate de parte la contract considerată defavorizată din punct de vedere economic și mai puțin experimentată din punct de vedere juridic decât cocontractantul său profesionist (a se vedea în special Hotărârea Gruber, citată anterior, punctul 34, și Hotărârea din 20 ianuarie 2005, Engler, C-27/02, Rec., p. I-481, punctul 39).
- 59 Cu toate acestea, Curtea a constatat totodată, la punctul 48 din Hotărârea IIsinger, citată anterior, că modul de redactare a articolului 15 alineatul (1) din Regulamentul nr. 44/2001 nu este întru totul identic cu modul de redactare a articolului 13 primul paragraf din Convenția de la Bruxelles. În special, Curtea a considerat, la punctul 50 din hotărârea menționată, că respectivele condiții de aplicare pe care trebuie să le îndeplinească contractele de consum sunt redactate în prezent într-un mod mai general decât anterior, pentru a se asigura o mai bună protecție a consumatorilor prin raportare la noile mijloace de comunicare și la dezvoltarea comerțului electronic.
- 60 Legiuitorul Uniunii a înlocuit astfel condițiile care trebuie respectate, pe de o parte, de către comerciant, și anume aceea de a fi făcut o ofertă expresă sau de a fi adresat o publicitate în statul de domiciliu al consumatorului și, pe de altă parte, de către consumator, aceea de a fi efectuat în acel stat actele necesare încheierii contractului, cu condiții aplicabile numai comerciantului. În această privință, acesta din urmă trebuie să își desfășoare activitățile comerciale în statul membru pe teritoriul căruia este domiciliat consumatorul sau, prin orice mijloace, să își direcționeze activitățile spre acel stat membru sau spre mai multe state, inclusiv statul membru respectiv, iar contractul trebuie să intre în sfera de acțiune a unor astfel de activități.
- 61 Trebuie să se considere că modul de redactare a articolului 15 alineatul (1) litera (c) înglobează și înlocuiește noțiunile precedente de ofertă „expresă” și „publicitate”, cuprinzând, astfel cum arată termenii prin „orice mijloace”, o gamă mai largă de activități.

- 62 Această schimbare, care consolidează protecția consumatorilor, a intervenit ca urmare a dezvoltării comunicațiilor online, ceea ce îngreunează procesul de stabilire a locului în care sunt efectuate actele necesare încheierii contractului, accentuând în același timp vulnerabilitatea consumatorilor față de ofertele comercianților.
- 63 Nu rezultă însă din articolul 15 alineatul (1) litera (c) din Regulamentul nr. 44/2001 dacă termenii „își direcționează activitățile spre” se referă la intenția comerciantului de a se îndrepta spre unul sau mai multe alte state membre sau se raportează pur și simplu la o activitate *de facto* direcționată către acestea, independent de o astfel de intenție.
- 64 Întrebarea astfel adresată este aceea dacă este necesară intenția comerciantului de a viza unul sau mai multe alte state membre și, în caz afirmativ, sub ce formă trebuie să se manifeste o astfel de intenție.
- 65 Această voință este implicită în anumite moduri de publicitate.
- 66 În ceea ce privește noțiunile „publicitate” și „ofertă expresă” în sensul articolului 13 din Convenția de la Bruxelles, Curtea a hotărât că acestea vizează orice formă de publicitate făcută în statul contractant în care este domiciliat consumatorul, indiferent dacă este difuzată în mod general prin intermediul presei, al radioului, al televiziunii, al cinematografului sau prin orice altă modalitate ori dacă este adresată în mod direct, de exemplu prin intermediul cataloagelor direcționate în mod special către statul respectiv, precum și ofertele comerciale prezentate în mod individual consumatorului, în special prin intermediul unui agent sau al unui vânzător ambulant (Hotărârea Gabriel, citată anterior, punctul 44).

- 67 Modalitățile clasice de publicitate desemnate în mod explicit la punctul precedent implică efectuarea unor cheltuieli uneori semnificative din partea comerciantului pentru a se face cunoscut în alte state membre, ceea ce demonstrează, prin chiar acest fapt, intenția comerciantului de a-și direcționa activitatea către acestea.
- 68 Această intenție nu este, în schimb, prezentă în mod sistematic în cazul publicității online. Dat fiind că această modalitate de comunicare este prin natura sa de anvergură mondială, publicitatea făcută de un comerciant pe o pagină de internet este în principiu accesibilă în toate statele și, în consecință, pe întreg teritoriul Uniunii Europene, fără a fi necesar să se efectueze cheltuieli suplimentare și independent de intenția comerciantului de a viza sau de a nu viza consumatori dincolo de teritoriul statului membru în care are sediul.
- 69 De aici nu rezultă însă că termenii „își direcționează activitățile spre” trebuie interpretați în sensul că vizează simpla accesibilitate a unei pagini de internet în alte state membre decât acela în care are sediul comerciantul respectiv.
- 70 Astfel, chiar dacă este neîndoielnic faptul că articolul 15 alineatul (1) litera (c) și articolul 16 din Regulamentul nr. 44/2001 au ca scop protecția consumatorilor, aceasta nu înseamnă că protecția acordată este absolută [a se vedea, prin analogie, în ceea ce privește Directiva 85/577/CEE a Consiliului din 20 decembrie 1985 privind protecția consumatorilor în cazul contractelor negociate în afara spațiilor comerciale (JO L 372, p. 31, Ediție specială, 15/vol. 1, p. 188), Hotărârea din 15 aprilie 2010, E. Friz, C-215/08, Rep., p. I-2947, punctul 44].
- 71 Astfel cum a arătat avocatul general la punctul 64 din concluzii, în cazul în care aceasta ar fi fost intenția legiuitorului Uniunii, acesta ar fi prevăzut, drept condiție de aplicare a acestor dispoziții, simpla existență a paginii de internet, și nu „direcționarea activităților spre un stat membru”.

- 72 Or, deși urmărește să se asigure o mai mare protecție a consumatorului, legiuitorul menționat nu a ajuns în punctul în care să prevadă că simpla utilizare a unei pagini de internet, care a devenit un mijloc obișnuit de a face comerț, indiferent care este teritoriul vizat, constituie o activitate „direcționată spre” alte state membre care declanșează aplicarea normei de competență de protecție prevăzute la articolul 15 alineatul (1) litera (c) din Regulamentul nr. 44/2001.
- 73 Astfel, din propunerea de regulament menționată la punctul 43 din prezenta hotărâre rezultă că legiuitorul Uniunii a înlăturat o sugestie a Comisiei, prin care se urmărea să se insereze în cuprinsul Regulamentului nr. 44/2001 un considerent potrivit căruia comercializarea de bunuri sau de servicii printr-un mijloc electronic accesibil într-un stat membru constituie o activitate „direcționată spre” acest stat.
- 74 Această interpretare este susținută și de declarația adoptată în comun de Consiliu și de Comisie cu ocazia adoptării Regulamentului nr. 44/2001 și reluată în considerentul (24) al Regulamentului nr. 593/2008, declarație potrivit căreia simplul fapt că o pagină de internet este accesibilă nu este suficient pentru ca articolul 15 alineatul (1) litera (c) din Regulamentul nr. 44/2001 să fie aplicabil.
- 75 În consecință, este necesar să se considere că, pentru aplicarea articolului 15 alineatul (1) litera (c) menționat, comerciantul trebuie să își fi manifestat intenția de a stabili relații comerciale cu consumatorii din unul sau mai multe alte state membre, printre care figurează cel pe teritoriul căruia este domiciliat consumatorul.
- 76 Prin urmare, trebuie analizat, în ceea ce privește un contract încheiat între un comerciant și un anumit consumator, dacă, înainte de încheierea eventuală a contractului cu acest consumator, existau indicii care să demonstreze că respectivul comerciant intenționa să intre în relații comerciale cu consumatori domiciliați în alte state

membre, printre care cel pe teritoriul căruia este domiciliat acest consumator, în sensul că era dispus să încheie un contract cu acești consumatori.

77 Printre astfel de indicii nu figurează menționarea pe o pagină de internet a adresei electronice sau geografice a comerciantului și nici indicarea coordonatelor sale telefonice fără prefix internațional. Astfel, menționarea unor astfel de informații nu indică faptul că respectivul comerciant își direcționează activitatea spre unul sau mai multe alte state membre, din moment ce informațiile de acest tip sunt, în orice caz, necesare pentru a permite unui consumator domiciliat pe teritoriul statului membru în care are sediul comerciantul să intre în legătură cu respectivul comerciant.

78 În plus, în ceea ce privește serviciile oferite online, unele dintre aceste informații au devenit obligatorii. Astfel cum a hotărât deja Curtea, în temeiul articolului 5 alineatul (1) litera (c) din Directiva 2000/31/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 8 iunie 2000 privind anumite aspecte juridice ale serviciilor societății informaționale, în special ale comerțului electronic, pe piața internă (directiva privind comerțul electronic) (JO L 178, p. 1, Ediție specială, 13/ vol. 29, p. 257), furnizorul de servicii este obligat să furnizeze destinatarilor serviciului, încă dinainte de încheierea unui contract cu aceștia din urmă, pe lângă adresa electronică, și alte informații care permit contactarea rapidă, precum și o comunicare directă și eficientă (Hotărârea din 16 octombrie 2008, Bundesverband der Verbraucherzentralen und Verbraucherverbände, C-298/07, Rep., p. I-7841, punctul 40). Această obligație este valabilă indiferent care este statul către care comerciantul își direcționează activitatea și chiar în cazul în care această activitate este direcționată numai către teritoriul statului membru în care are sediul comerciantul.

79 Rezultă că nu este determinantă distincția realizată de anumite guverne și de unele dintre părțile care au prezentat observații în fața Curții, între paginile de internet care permit contactarea comerciantului pe cale electronică sau chiar încheierea online a contractului prin intermediul unei pagini zise „interactive” și paginile de internet care

nu oferă această posibilitate, distincție potrivit căreia numai primele ar trebui incluse în categoria celor care permit desfășurarea unei activități „direcționate spre” alte state membre. Din moment ce sunt menționate o adresă geografică sau alte date de contact ale comerciantului, consumatorul are, într-adevăr, posibilitatea de a-l contacta în vederea încheierii unui contract. Or, această posibilitate de contactare există indiferent dacă respectivul comerciant a intenționat sau nu a intenționat să intre în relații comerciale cu consumatori domiciliați în alte state membre decât cel pe teritoriul căruia are sediul.

- 80 Printre indiciile care permit să se stabilească dacă activitatea este „direcționată spre” statul membru pe teritoriul căruia este domiciliat consumatorul figurează toate expresiile neechivoce ale intenției de a atrage consumatorii din acel stat membru.
- 81 Printre expresiile neechivoce ale unei astfel de intenții a comerciantului se numără mențiunea potrivit căreia acesta din urmă își oferă serviciile sau bunurile în unul sau mai multe state membre desemnate nominal. Aceeași este situația în cazul efectuării unor cheltuieli pentru un serviciu de referențiere online la operatorul unui motor de căutare pentru a facilita accesul consumatorilor domiciliați în diferite state membre la pagina de internet a comerciantului, ceea ce dovedește totodată existența unei asemenea intenții.
- 82 Cu toate acestea, caracterizarea unei activități „direcționate către” alte state membre nu depinde numai de existența unor indicii atât de clare. În această privință, trebuie constatat că, prin Rezoluția legislativă privind propunerea de regulament menționată la punctul 43 din prezenta hotărâre (JO 2001, C 146, p. 101), Parlamentul European a înlăturat un mod de redactare potrivit căruia comerciantul trebuia să își fi „direcționat în mod intenționat activitatea, în mod esențial” către alte state membre sau către mai multe țări, printre care statul membru pe teritoriul căruia este domiciliat consumatorul. Astfel, un asemenea mod de redactare ar fi putut avea drept consecință o mai slabă protecție a consumatorului prin introducerea cerinței de a se dovedi intenția comerciantului de a desfășura o activitate de o anumită amploare cu aceste alte state membre.

- 83 Alte indicii, eventual o combinație a acestora, sunt de natură să demonstreze existența unei activități „direcționate spre” statul membru în care este domiciliat consumatorul. În cauze precum acțiunile principale, este necesar să se considere că următoarele caracteristici, invocate în fața Curții și a căror enumerare nu este exhaustivă, ar constitui, sub rezerva ca instanța națională să verifice existența acestora, indicii ale unei activități „direcționate spre” unul sau mai multe state membre în sensul articolului 15 alineatul (1) litera (c) din Regulamentul nr. 44/2001. Este vorba despre natura internațională a activității în cauză, precum anumite activități turistice, menționarea unor coordonate telefonice cu indicarea prefixului internațional, utilizarea unui nume de domeniu de prim nivel, diferit de cel al statului membru în care are sediul comerciantul, de exemplu „.de”, sau utilizarea unor nume de domeniu de prim nivel neutre precum „.com” sau „.eu”, descrierea unor itinerarii având ca punct de plecare unul sau mai multe alte state membre către locul de prestare a serviciului, precum și menționarea unei clientele internaționale alcătuite din clienți domiciliați în diferite state membre, în special prin prezentarea unor impresii ale unor astfel de clienți.
- 84 În ceea ce privește limba sau moneda folosită, declarația comună a Consiliului și a Comisiei, menționată la punctul 11 din prezenta hotărâre și reluată în considerentul (24) al Regulamentului nr. 593/2008, prevede că acestea nu constituie factori relevanți pentru a aprecia dacă o activitate este sau nu este direcționată către unul sau mai multe alte state membre. Aceasta este situația, astfel, atunci când acestea corespund limbilor utilizate în mod obișnuit în statul membru din care își desfășoară activitatea comerciantul și monedei aceluși stat membru. Dacă, în schimb, pagina de internet permite consumatorilor să utilizeze o altă limbă sau o altă monedă decât acestea, limba și/sau moneda pot să fie luate în considerare și să constituie un indiciu care permite să se considere că activitatea comerciantului este direcționată către alte state membre.
- 85 Într-o cauză precum cea între Hotel Alpenhof și domnul Heller, s-ar părea că există mai multe indicii dintre cele enumerate la punctele 83 și 84 din prezenta hotărâre, de natură să demonstreze că respectivul comerciant și-a direcționat activitatea către unul sau mai multe state membre, altele decât Republica Austria. Revine însă instanței naționale obligația să verifice că aceasta este situația.

- 86 Cu toate acestea, potrivit celor susținute de Hotel Alpenhof, contractul cu consumatorul este încheiat la fața locului, iar nu la distanță și, prin urmare, nu se poate aplica articolul 15 alineatul (1) litera (c) din Regulamentul nr. 44/2001.
- 87 În această privință, împrejurarea că cheile sunt predate consumatorului, iar plata este efectuată de acesta din urmă în statul membru pe teritoriul căruia are sediul comerciantul nu împiedică aplicarea dispoziției menționate, dacă rezervarea și confirmarea acesteia au avut loc la distanță, astfel încât consumatorul s-a angajat contractual la distanță.
- 88 În cauza C-585/08, între domnul Pammer și Reederei Karl Schlüter, instanța de trimitere nu a putut furniza decât puține informații privind activitatea acestei societăți, pagina de internet a societății intermediare și relația dintre aceasta din urmă și Reederei Karl Schlüter.
- 89 Împrejurarea că pagina de internet este aceea a societății intermediare, iar nu aceea a comerciantului nu se opune aprecierii potrivit căreia acesta din urmă își direcționează activitatea către alte state membre, printre care cel în care este domiciliat consumatorul, din moment ce societatea în cauză acționa în numele și pe seama comerciantului. Revine instanței naționale obligația să verifice dacă acesta din urmă era conștient sau trebuia să fie conștient de dimensiunea internațională a activității societății intermediare și ce legătură exista între aceasta și comerciant.

- 90 Natura internațională a activității în cauză, și anume organizarea de călătorii cu nave cargou din Europa către Orientul Îndepărtat, constituie un indiciu relevant, dar nu permite, în sine, să se considere că respectivul comerciant și-a direcționat activitatea către alte state membre, printre care cel în care este domiciliat consumatorul. Astfel, activitatea comerciantului ar avea o asemenea caracteristică chiar dacă acesta, pe cont propriu sau prin societatea intermediară, nu și-ar desfășura activitatea în Germania și nici nu ar direcționa-o către alte state membre. În consecință, pentru a se stabili că respectivul comerciant intenționa să intre în relații comerciale cu clienții domiciliați pe teritoriul Uniunii, indiferent în care stat membru, trebuie să fie întrunite în mod necesar alte indicii, în special dintre cele menționate la punctele 83 și 84 din prezenta hotărâre, precum menționarea coordonatelor telefonice cu indicarea prefixului internațional, folosirea unei alte limbi decât germana sau menționarea unei clientele internaționale alcătuite din clienți domiciliați în diferite state membre.
- 91 În schimb, menționarea adresei electronice sau geografice a societății intermediare sau a comerciantului nu constituie un indiciu relevant, astfel cum rezultă din cuprinsul punctului 77 din prezenta hotărâre. Aceeași este situația în ceea ce privește folosirea limbii germane și posibilitatea de a rezerva o călătorie în această limbă, atunci când aceasta este limba comerciantului.
- 92 Având în vedere considerațiile de mai sus, este necesar să se răspundă instanței de trimitere că, pentru a stabili dacă se poate considera că un comerciant, a cărui activitate este prezentată pe pagina sa de internet sau pe cea a unui intermediar, își „direcționează” activitatea către statul membru pe teritoriul căruia este domiciliat consumatorul, în sensul articolului 15 alineatul (1) litera (c) din Regulamentul nr. 44/2001, trebuie să se verifice dacă, înainte de încheierea eventuală a unui contract cu consumatorul, rezultă din aceste pagini de internet și din activitatea globală a comerciantului că acesta din urmă intenționa să intre în relații comerciale cu consumatori domiciliați în unul sau mai multe state membre, printre care cel în care este domiciliat acest consumator, în sensul că era dispus să încheie un contract cu aceștia.

93 Următoarele elemente, a căror enumerare nu este exhaustivă, pot constitui indicii care permit să se considere că activitatea comerciantului este direcționată către statul membru al domiciliului consumatorului, și anume natura internațională a activității, menționarea unor itinerarii cu punctul de plecare în alte state membre pentru a se deplasa la locul în care are sediul comerciantul, utilizarea unei alte limbi sau a unei alte monede decât limba sau moneda utilizate în mod obișnuit în statul membru în care are sediul comerciantul, cu posibilitatea de a rezerva și de a confirma rezervarea în această limbă diferită, menționarea unor coordonate telefonice cu indicarea prefixului internațional, efectuarea unor cheltuieli pentru un serviciu de referințiere pe internet în scopul de a facilita accesul consumatorilor domiciliați în alte state membre la pagina de internet a comerciantului sau a intermediarului său, utilizarea unui nume de domeniu de prim nivel diferit de cel al statului membru în care are sediul comerciantul și menționarea unei clientele internaționale alcătuite din clienți domiciliați în diferite state membre. Revine instanței naționale sarcina de a verifica existența unor astfel de indicii.

94 În schimb, este insuficientă simpla accesibilitate a paginii de internet a comerciantului sau a intermediarului în statul membru pe teritoriul căruia este domiciliat consumatorul. Aceeași este situația în cazul menționării unei adrese electronice, precum și a altor date de contact sau în cazul utilizării unei limbi sau a unei monede care sunt limba și/sau moneda utilizate în mod obișnuit în statul membru în care are sediul comerciantul.

Cu privire la cheltuielile de judecată

95 Întrucât, în privința părților din acțiunea principală, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Marea Cameră) declară:

- 1) **Un contract ce are ca obiect o călătorie cu o navă cargou, precum cel în discuție în acțiunea principală în cauza C-585/08, constituie un contract de transport care, pentru un preț forfetar, oferă o combinație între călătorie și cazare în sensul articolului 15 alineatul (3) din Regulamentul (CE) nr. 44/2001 al Consiliului din 22 decembrie 2000 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială.**

- 2) **Pentru a stabili dacă se poate considera că un comerciant, a cărui activitate este prezentată pe pagina sa de internet sau pe cea a unui intermediar, își „direcționează” activitatea către statul membru pe teritoriul căruia este domiciliat consumatorul, în sensul articolului 15 alineatul (1) litera (c) din Regulamentul nr. 44/2001, trebuie să se verifice dacă, înainte de încheierea eventuală a unui contract cu consumatorul, rezultă din aceste pagini de internet și din activitatea globală a comerciantului că acesta din urmă intenționa să intre în relații comerciale cu consumatori domiciliați în unul sau mai multe state membre, printre care cel în care este domiciliat acest consumator, în sensul că era dispus să încheie un contract cu aceștia.**

Următoarele elemente, a căror enumerare nu este exhaustivă, pot constitui indicii care permit să se considere că activitatea comerciantului este direcționată către statul membru în care este domiciliat consumatorul, și anume natura internațională a activității, menționarea unor itinerarii cu punctul de plecare în alte state membre pentru a se deplasa la locul în care are sediul comerciantul, utilizarea unei alte limbi sau a unei alte monede decât limba sau moneda utilizate în mod obișnuit în statul membru în care are sediul comerciantul, cu posibilitatea de a rezerva și de a confirma rezervarea în această limbă diferită, menționarea unor coordonate telefonice cu indicarea prefixului internațional, efectuarea unor cheltuieli pentru un

serviciu de referențiere pe internet în scopul de a facilita accesul consumatorilor domiciliați în alte state membre la pagina de internet a comerciantului sau a intermediarului său, utilizarea unui nume de domeniu de prim nivel diferit de cel al statului membru în care are sediul comerciantul și menționarea unei clientele internaționale alcătuite din clienți domiciliați în diferite state membre. Revine instanței naționale sarcina de a verifica existența unor astfel de indicii.

În schimb, este insuficientă simpla accesibilitate a paginii de internet a comerciantului sau a intermediarului în statul membru pe teritoriul căruia este domiciliat consumatorul. Aceași este situația în cazul menționării unei adrese electronice, precum și a altor date de contact sau în cazul utilizării unei limbi sau a unei monede care sunt limba și/sau moneda utilizate în mod obișnuit în statul membru în care are sediul comerciantul.

Semnături